

TEKNOLOGI OCH TERRORBALANS

*Svenska företag i korselden
mellan USA och Kina*

FÖRORD

Att geopolitiken tar ett allt hårdare grepp om näringslivet är det ingen tvekan om. Under ett samtal som jag hade redan för några år sedan med VD:n för ett svenskt företag med verksamhet i både USA och Kina framgick med all tydlighet att företaget hamnat i stormakternas inbördes spänningsfält. Mjukvaran i företagets produkter, som var framtagen i dess amerikanska verksamhet, kunde inte användas i Kina samtidigt som en motsvarande mjukvara framtagen i Kina inte kunde användas i USA. Kunder, myndigheter och övervakningsorgan i de båda länderna bedömde att det fanns risk för oönskad överföring av data och teknologi till någon part på andra sidan.

Under coronapandemin har den pågående geopolitiska kraftmätningen mellan USA och Kina dock hamnat i skymundan. Företagen har haft fullt upp med att hantera akuta utmaningar för verksamheten som stora svängningar i efterfrågan, galopperande smittspridning, skakiga leverantörskedjor, komponentbrist och fraktproblem. Samtidigt har vad som tidigare betraktades som ett handelskrig mellan stormakterna blivit ett normalläge. Merparten av USA:s strafftullar på kinesisk import som infördes under Trump-administrationen ligger kvar, och vice versa. Men det internationella affärslivet går vidare. Företagen hanterar de nya villkoren och fortsätter leverera sina produkter med god efterfrågan från kunder och marknader.

Frågan är bara hur länge affärerna kan fortsätta utan allvarliga störningar från geopolitiken. Det gäller särskilt högteknologiska produkter och produkter med dubbla användningsområden, det vill säga sådana som kan användas för både civila och militära ändamål. En upptrappning av den pågående konflikten mellan USA och Kina är fullt tänkbar, om inte till och med sannolik, samtidigt som effekterna för näringslivet är svåra att förutspå. I Business Swedens rapport *Om krisen kommer* (2017) framgår att svenska, internationellt verksamma företag – särskilt de större multinationella företagen – är vana vid att navigera i regionala konflikter, men saknar färdplan i en global konfrontation mellan stormakterna.

Den här rapporten, *Teknologi och terrorbalans*, tar vid där den förra slutade. Från globalisering till handelskrig och nu tilltagande rivalitet som utspelar sig i form av en teknologikapprustning mellan stormakterna. Med hjälp av försvars- och säkerhetspolitiska experter på Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har Business Sweden tagit fram tre alternativa bilder av hur världen kan se ut 2030, med fokus på stormaktsrelationen mellan USA och Kina och vilka förutsättningar som kan väntas råda på världsmarknaden.

LENA SELLGREN

Chefekonom
Business Sweden

I centrum för kraftmätningen är Kinas utmaning av USA om ledarskapet inom högteknologi. Båda supermakterna ser teknologisk överlägsenhet som en förutsättning för ekonomisk och militär dominans. FOI har på Business Swedens uppdrag identifierat sju teknologiområden som är högprioriterade för både USA och Kina. Områdena beskrivs kort i rapporten.

Ett avslutande avsnitt resonerar kring hur svenska företag kan komma att påverkas i en eskalerad konflikt mellan USA och Kina, där stormaktsrivalernas åtgärder och motåtgärder kan få följdverkningar för utomstående, privata aktörer. Vilka svenska företag och verksamheter som skulle drabbas i en verklig upptrappad konfliktsituation är naturligtvis omöjligt att förutsäga, men vi antar att stormakternas fokus på ledarskap inom högteknologi också kommer att styra deras agerande gentemot det internationella näringslivet.

Vilket medskick vill då Business Sweden, med närvaro på ett drygt fyrtiotal marknader i världen, göra till svenska företag när de geopolitiska spänningarna ökar? Här är några enkla råd: Beakta omvärldsscenarioer med sämre utsikter än vad dagsläget indikerar, annars är risken stor att man fattar fel beslut. Bygg upp tillräcklig motståndskraft internt i företaget och i leverantörskedjorna för att kunna rida ut ett lokalt eller globalt krisläge. Och slutligen, hitta möjligheter i en komplex miljö.

Lena Sellgren
Chefekonom
Business Sweden

RIVALITET PÅ NY SPELPLAN

FRÅN GLOBALISERING TILL HANDELSKRIG

Den senaste och mest omvälvande perioden i integrationen av världsekonomin, det som i dagligt tal kallas globaliseringen, kan sägas ha sin startpunkt 1989. Det var året för Sovjetunionens kollaps och slutet på det kalla kriget, som präglade de internationella relationerna sedan andra världskrigets slut. Redan innan Berlinmurens fall hade många länder i västvärlden genomfört omfattande avregleringar i näringslivet, bland annat i bank- och finanssektorn, och minskat statens inflytande i ekonomin. Under 1990-talet tog globaliseringen fart med en snabb ökningstakt i den internationella handeln och direktinvesteringarna. Ett tekniksprång inom informationsteknologin och utbyggd infrastruktur för internationella transporter banade väg för näringslivets internationalisering. Inom politiken rådde konsensus om vikten av ett attraktivt företagsklimat. Lagar och regler för näringslivet moderniserades och anpassades efter företagets behov. De multilaterala förhandlingarna om en friare internationell handel i den så kallade Uruguayrundan avslutades med framgång 1995 och ledde till skapandet av World Trade Organisation (WTO) med säte i Genève. I Europa rådde stark optimism om framtiden, vilket på ett politiskt plan beredde vägen för den nya Europeiska Unionen (EU). Den europeiska ekonomin integrerades alltmer och expanderade med nya medlemsländer, däribland de flesta forna kommunistländerna i Östeuropa.

Efter Deng Xiaopings maktövertagande 1978 genomförde Kina omfattande marknadsekonomiska reformer och blev successivt en favoritdestination för amerikanska och europeiska företag som såg möjligheten att producera varor för världsmarknaden till låga kostnader. I USA fanns

en politisk tro på att landet var på väg att bli en marknadsekonomi och på sikt en demokrati av västerländskt snitt. USA:s erkännande av Folkrepubliken Kina 1979 på bekostnad av Taiwan, som den kinesiska statsledningen betraktar som en utbrytarprovins, var en milstolpe i relationerna. Som en tillmötesgående gest ändrade Kina sin officiella hållning från en avsikt att befria Taiwan med militära medel till ett erbjudande om återförening på fredlig väg. Den fortsatta avspänningen mellan länderna underlättades av att Kina vid det kalla krigets slut var en visserligen snabbväxande men fortfarande mindre aktör i den internationella handeln och världsekonomin, och hade en teknologiskt underlägsen krigsmakt som var tydligt inriktad mot självförsvar.

Med stöd från bland annat USA kunde Kina säkra sitt inträde i WTO 2001, på vad som idag framstår som förmånliga villkor för en ekonomisk stormakt. I senare uttalanden har företrädare för förhandlingarna lyft fram att ingen på den tiden kunde förutse snabbheten och vidden av Kinas ekonomiska expansion. Sedan inträdet har Kina uppvisat en exempellös tillväxt och flerfaldigt sin tyngd i världsekonomin. Landets andel av den globala varuexporten ökade från 4 procent till 15 procent mellan 2000 och 2020 (se Business Swedens rapport *Sverige tar position under pandemin*, december 2021). De stora exportintäkterna har kanaliserats in i ekonomin och efter hand lett till framväxten av en gigantisk kinesisk hemmamarknad. Den kinesiska tillverkningsindustrin, som tidigare var okänd för kopiering och produkter av lägre kvalitet, leder nu utvecklingen i flera branscher och är jämbördig med sina västerländska motsvarigheter även inom avancerad produktion. Kinas utveckling är ändå kanske mest uppseendeväckande inom tjänstesektorn, där en kombination av entreprenörskap,

innovationskraft och högteknologi helt har förändrat vardagen för kinesiska hushåll.

I USA ökade efter hand oron för konkurrensen från ett framväxande Kina, men landet var upptaget av kampen mot terrorismen efter attackerna mot World Trade Center i New York 2001. De militära insatserna i Afghanistan och senare i Irak krävde stora resurser och politisk uppmärksamhet. Den globala finanskrisen, som tog sin början på USA:s övervärderade och överbelånade bostadsmarknad och briserade 2008, flyttade politikens fokus mot inhemska krisåtgärder för att parera en dramatisk nedgång i den amerikanska ekonomin.

I USA och Europa förde finanskrisen med sig ett brett politiskt ifrågasättande av globaliseringen och fokus på negativa konsekvenser som kunde bli följden av frihandel med Kina och andra utvecklingsekonomier. Amerikanska medier rapporterade om industrier som slagits ut av kinesisk konkurrens och om de efterföljande sociala problemen i drabbade, industritunga delstater i mellanvästern. Även inom den ekonomiska forskningen, som vanligtvis pekar på teknologisk utveckling som den viktigaste förändringsfaktorn i ekonomin, gavs stöd för synen att den snabba ökningen av amerikansk import från Kina bidragit till utslagningen av amerikansk industri.

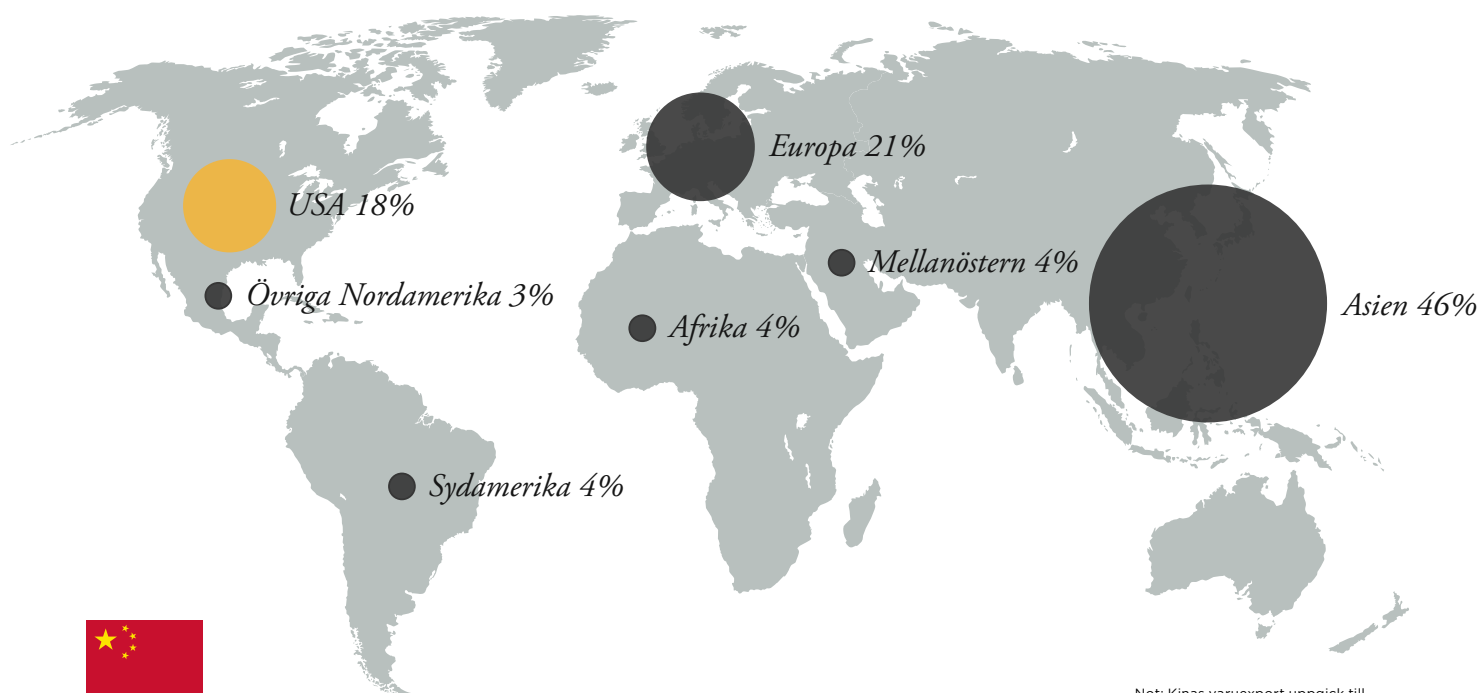
Kinas samtidiga, politiska förflyttning mot ett alltmer auktoritärt styre undergrävde den i västvärlden förhärskande synen att frihandel och

ömsesidigt ekonomiskt beroende ofrånkomligen skulle leda till ett öppet, mer demokratiskt Kina. Många års missnöje med vad USA ser som systematisk stöld av amerikansk teknologi och kinesiskt otillbörligt utnyttjande av luckor i WTO:s regelverk, som inte fullt ut hanterar förekomsten av statsstödda företag, utmynnade istället efter hand i ett brett amerikanskt politiskt stöd för decoupling, en fränkoppling från den kinesiska ekonomin.

Med Trump-administrationen inledde USA en öppen ekonomisk konfrontation med Kina i form av ett handelskrig mellan de två stormakterna. USA införde strafftullar på delar av importen från Kina i juli 2018. Kina svarade med att införa strafftullar på ett lika stort belopp amerikanska importvaror. Handelskriget trappades upp efter hand till att omfatta större delen av det amerikansk-kinesiska handelsutbytet. I januari 2020 undertecknade länderna det så kallade Fas 1-avtalet där Kina åtar sig att öka importen av amerikanska varor och öppna upp stängda delar av den kinesiska marknaden för amerikanska företag. Samma månad kom de första rapporterna från Kina om upptäckten av ett nytt smittsamt virus i staden Wuhan, och sedan dess har världens länder varit fullt upptagna med bekämpningen av coronapandemin. Biden-administrationen har i allt väsentligt behållit Trumps strafftullar och det hårdare tonläget gentemot Kina.

USA ENSKILT VIKTIGASTE EXPORTMARKNADEN FÖR KINA

Kinas varuexport 2020, fördelning per region i procent

Not: Kinas varuexport uppgick till totalt cirka 2 600 miljarder USD 2020.
Källor: IMF, Business Sweden

HÖGTEKNOLOGI SOM MAKTFAKTOR

Den politiska debatten och medierapporteringen förmedlar ofta bilden att världen står inför ett nytt kallt krig, en terrorbalans som präglas av hotet av militär konflikt, mellan USA och Kina. Det är uppenbart att de båda stormakternas geopolitiska kraftmätning har trappats upp, och frågan om Taiwans framtid har åter blivit en brännpunkt för konflikten. USA betraktar Kinas geopolitiska och högteknologiska ambitioner som det enskilt största hotet mot amerikanska intressen. Men konflikten skiljer sig i grunden från det kalla krig som rådde mellan USA och Sovjetunionen. Där var USA ekonomiskt och teknologiskt överlägset sin motståndare, och kraftmätningen utspelade sig helt på det militära området. Det var endast genom sin kärnvapenarsenal som Sovjetunionen kunde utmana USA.

Även om Kina nu snabbt ökar sin militära slagkraft äger den kinesiska utmaningen främst rum på en annan spelplan, nämligen den spelplan som Kina framgångsrikt har använt för att nå den position som landet har idag: inom utbildning, forskning och utveckling, teknologi och ekonomisk konkurrens. Enligt de flesta prognoser kommer Kina att passera USA som världens största ekonomi omkring år 2030. Kina är redan världens överlägset största exportör med USA och Japan som de viktigaste exportmarknaderna. Hälften av den kinesiska exporten går till Asien, där landet successivt ökar sitt inflytande.

Biståndspolitiken och stora infrastrukturprojekt, med Belt and Road Initiative (BRI) som den i särklass största satsningen, ger ytterligare hävstång åt den kinesiska utlandsnärvaron. Sedan ett decennium är Kina till följd av massiva investeringar, lån och bistånd den dominerande utländska aktören i Afrika. På den senaste listan från Fortune Global 500 över världens mest intäktsbringande företag intar Kina förstaplatsen med 135 företag mot USA:s 122 företag.

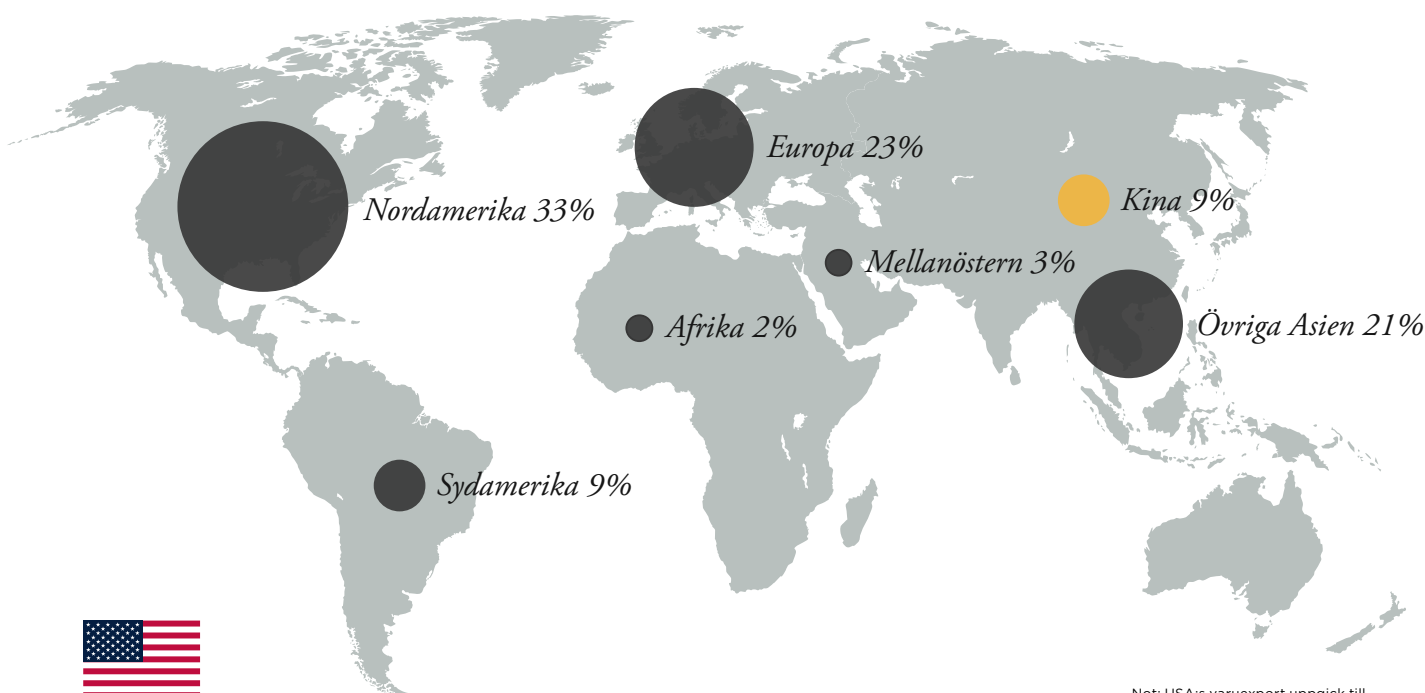
Som ett led i Kinas strategi att få större genomslag i internationella organisationer drev landet på bildandet 2015 av en ny multilateral utvecklingsbank, Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB), med syfte att öka den ekonomiska tillväxten i Asien och Stillahavsregionen. Banken har sitt huvudkontor i Peking och kan räkna de flesta stora ekonomier utom USA som medlemmar. Kina har en dominerande ställning i banken med 26 procent av röstandelarna, vilket kan jämföras med landets 5 procent i Världsbanken, där USA och andra västländer har det största inflytandet.

USA ser med särskild oro på Kinas uttalade målsättning att bli världsledande inom högteknologi, en position som länge varit USA:s och som sedan andra världskriget har underbyggt landets position som dominerande ekonomisk och militär supermakt och försvarare av demokratiska värden. Många bedömare befarar att målsättningen kan bli verklighet inom en inte avlägsen framtid.

Kina väntas passera USA som världens största ekonomi år 2030

KINA TREDJE VIKTIGASTE EXPORTMARKNADEN FÖR USA EFTER KANADA OCH MEXIKO

USA:s varuexport 2020, fördelning per region i procent

Not: USA:s varuexport uppgick till totalt cirka 1 400 miljarder USD 2020.
Källor: IMF, Business Sweden

NYCKLAR TILL LEDARSKAP

STORMAKTERNA BLICKAR INÅT

Geopolitisk makt utgår till stor del från ekonomisk styrka, som i sin tur underbyggs av den teknologiska utvecklingsnivån. Högteknologisk kompetens kan användas för att ta fram produkter på såväl det civila som det militära området. Genom att bli världsledande inom högteknologi hoppas Kina inte bara stärka sitt ekonomiska inflytande utan även sitt säkerhetspolitiska inflytande. Ett teknologiskt avancerat Kina innebär från amerikansk horisont att USA möter en motståndare som utmanar landets dominans på det ekonomiska och militära området, och som hotar det som brukar benämnas den regelbaserade världsordningen, där institutioner som den västliga försvarsalliansen NATO (North Atlantic Treaty Organisation), Internationella Valutafonden (International Monetary Fund, IMF) och Internationella domstolen i Haag är några av hörnstenarna.

Kinas teknologisatsningar har pågått i decennier och är alltså ingen ny prioritering. Det för omvärlden kanske mest kända strategidokumentet är Made in China 2025. Planen lanserades 2015 och upptar ett stort antal teknologier, produkter och industrier inom vilka Kina i högre grad ska bli självförsörjande och i vissa fall världsledande. I USA har statliga teknologisatsningar under åren främst kanaliserats till ett tjugotal nationella forskningscentra, universitetet och försvarsindustrin, inklusive inom flyg och rymd, medan stöd till andra branscher har varit politiskt impopulära och ofta utpekats som meningslös och dyrbar industripolitik. Under Trump- respektive Biden-administrationerna har tonläget förändrats och kongressen har under våren 2022 bland annat tagit ställning till ett förslag om drygt 50 miljarder USD i stöd till den amerikanska halvledarindustrin.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har på uppdrag av Business Sweden gjort en sammanställning av vad de två stormakterna ser som sina prioriterade teknologiområden. Dessa är identifierade efter en genomgång av amerikanska och kinesiska policy- och strategidokument, offentliga uttalanden samt faktiskt agerande i form av ländernas riktade satsningar och medel avsedda för särskilda sektorer och teknologier. De sju högst prioriterade teknologiområdena är kommunikation, robotar och autonoma system, flyg och rymd, halvledare, material, energi och bioteknologi och beskrivs kortfattat på nästa sida utan inbördes rangordning.

Utöver dessa prioriterade områden visar FOI:s genomgång också att stormakternas satsningar på utvecklingen av artificiell intelligens (AI), det vill säga komplexa tekniska system som uppfattar sin omgivning och besitter mänskliga egenskaper som inlärning, planering, resonemang och kreativitet, ingår som en självklar och integrerad del i samtliga prioriterade teknologiområden. AI väntas dra nytta av den ännu spirande kvantteknologin, som bland annat möjliggör extremt snabba och komplexa beräkningar, mätningar och kommunikationer.

7 PRIORITERADE TEKNOLOGIOMRÅDEN

7

PRIORITERADE TEKNOLOGIOMRÅDEN

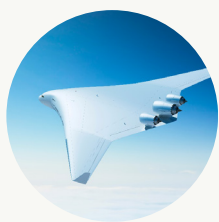
KOMMUNIKATION

Högtutvecklad elektronisk kommunikationsteknologi möjliggör snabba och pålitliga kommunikationer för civila, industriella och militära ändamål samt säkerhetslösningar som bland annat ska skydda mot dataintrång, så kallade cyberattacker. Området omfattar både mjukvara och hårdvara, däribland utveckling av antenner och komponenter för kommunikationssystem. USA och flera länder i Europa, däribland Sverige, har med hänvisning till risken för säkerhetshotande aktiviteter uteslutit kinesiska telekomföretag från upphandlingen av femte generationens (5G) nätverksutrustning. Kina har å sin sida upplåtit i princip hela den egna marknaden åt inhemska telekomföretag.

ROBOTAR OCH AUTONOMA SYSTEM

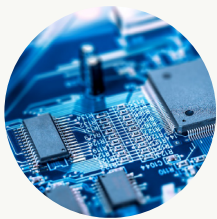
Maskiner som självständigt utför olika typer av uppgifter, eller robotar i vardagligt tal, används idag på nästan alla områden i samhället. För konsumenter finns till exempel självgående dammsugare och gräsklippare. Inom industrin har verkstadsrobotar revolutionerat produktionen. Avancerad mekanik i samverkan med sensorer som styr komplexa autonoma system för navigering, signalbehandling och bildigenkänning kan göra en robot användbar för de flesta uppgifter, inte minst militära sådana.

FLYG OCH RYMD

Inget teknologiområde är lika förknippat med militär förmåga som Aerospace. Det omfattar forskning och utveckling, konstruktion och drift av civila och militära, bemannade och obemannade flyg- och rymdfarkoster. USA:s långvariga dominans på flyg- och rymdområdet utmanas nu från flera håll. Inom civilflyget har den amerikanska flygplanstillverkaren Boeing tappat marknadsandelar till europeiska Airbus. USA är världens i särklass största exportör av stridsflygplan, men i det allierade Europa och Japan ökar satsningarna på egna stridsflygssystem samtidigt som Ryssland och Kina erbjuder alternativ på exportmarknaden.

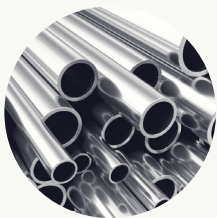
Även i rymden har USA fått ökad konkurrens. USA:s bemannade rymdprogram förlitar sig numera på privata aktörer och andra länders bärraketer. Amerikanska spanings satelliter delar omloppsbanan med kinesiska, ryska, indiska och europeiska motsvarigheter. Både USA och Kina förbereder sig för en eventuell militär konflikt i rymden, bland annat genom utveckling av antisatellitvapen. FOI:s sammanställning visar att stormakterna lägger stor kraft på att vidareutveckla teknologin för hypersoniska robotsystem, det vill säga robotvapen som efter avfyrning kan uppnå minst fem gånger ljudets hastighet. Nyligen tagna satellitbilder av Kina visar ett stort antal nybyggda silos för interkontinentala ballistiska missiler. Detta kan tyda på att landet har övergett sin säkerhetspolitiska doktrin om minimal deterrence, det vill säga att landet endast ska ha tillräckligt med kärnvapen för att avskräcka en motståndare från attack, och istället utökar sin offensiva kärnvapenkapacitet.

HALVLEDARE

Benämningen syftar egentligen på material med en viss elektrisk ledningsförmåga, till exempel kisel och germanium. Men till vardags jämställs halvledare med integrerade kretsar eller kretskort, som är industriellt tillverkade halvledarplattor med ett stort antal hopkopplade elektroniska komponenter. De utgör kärnan i alla elektroniska produkter som till exempel datorer, mobiltelefoner och servrar. Industrins automatisering och ett allt större elektronikinnehåll i konsumentprodukter som personbilar och vitvaror har lett till ett enormt ökat globalt behov av halvledare.

Den nuvarande halvledarbristen härrör från de tvära kasten i världsekonomin som kännetecknade 2020, det första året av coronapandemin. Halvledarproducenter tvingades först strypa produktionen för att sedan försöka arbeta ikapp en galopperande efterfrågan. Kina hävdar att USA:s åtgärder för att hindra landet från att få tillgång till teknologi och utrustning för halvledarproduktion är en starkt bidragande orsak till bristen. Flera av de kinesiska halvledartillverkarna är utsatta för amerikanska sanktioner. Den geopolitiska ekvationen kompliceras ytterligare av att halvledartillverkningen domineras av Taiwan, med Sydkorea och USA som andra stora producentländer.

MATERIAL

Framställningen av stål, aluminium och andra metaller, glas och cement, gummi och plast är storskalig industri som ger exportintäkter och är kritisk för materialförsörjningen, särskilt för en stormakt som är indragen i en militär konflikt. Förädlade och nya material kan få stora användningsområden och ge militärstrategiska fördelar. Ett exempel är det svenska stridsflygplanet Gripen's nya aktiva radarsystem. Dess halvledarmaterial utgörs av galliumnitrid, som minskar radarns energiförbrukning och ökar värmetåligheten, med kraftigt förbättrad funktionalitet som följd.

USA och Kina söker på olika sätt säkra tillgången på kritiska råvarumaterial som inte finns att tillgå i det egna landet. Kinesiska företag har övertagit brytningen av den för batteriindustrin viktiga metallen kobolt i Demokratiska Republiken Kongo, och kontrollerar därmed närmare 70 procent av världsproduktionen. Tack vare egna fyndigheter har Kina en helt dominerande ställning, upp till 90 procent, i produktionen av sällsynta jordartsmetaller, som används i mängder av högteknologiska produkter för civilt och militärt bruk.

ENERGI

För alla länder inklusive stormakterna USA och Kina är energiförsörjningen en samhällsviktig verksamhet som förutsätter väl fungerande produktion, lagring, omvandling, distribution och användning av energi. Kina och USA står genom extensivt bruk av fossila bränslen i energiproduktionen för sammanlagt 45 procent av världens koldioxidutsläpp, som driver den globala uppvärmningen. En varaktig lösning på energifrågan, och därmed klimatfrågan, kräver snabba framsteg inom energiteknologin. De båda stormakterna har en samsyn om vikten av insatser för att bromsa klimatförändringarna, men de geopolitiska konfliktytorna är mångfaldiga även på energiområdet. USA har infört antidumpningsåtgärder mot kinesisktillverkade solceller. I Storbritannien vill regeringen stoppa ett kinesiskt statligt företag från att vara delägare i brittiska kärnkraftverk. Kina har en infekterad konflikt med bland annat Vietnam och Filippinerna, som stöds av USA, om rätten till utvinningen av olja i området kring de strategiskt viktiga Spratly-öarna i Syd kinesiska havet.

BIOTEKNOLOGI

Med de nya vaccinen mot coronaviruset har den konkreta nyttan av detta teknologiområde blivit uppenbar för alla. Bioteknologi brukar definieras som användningen av levande organismer i olika produktionsprocesser och produkter. Den kan bidra till lösningar inom så skilda områden som livsmedelsproduktion, framtagning av läkemedel och sanering av hårt nedsmutsade miljöer. En militär gren är biologisk krigföring. Biotech-industrin, som brukar inbegripas i det bredare begreppet life science, har vuxit kraftigt de senaste decennierna och konkurrerar delvis med de traditionella läkemedelsföretagen. Både USA och Kina är framstående forsknings- och industrinationer på området, och räknat i antalet årliga, internationella patent inom bioteknologi håller USA för närvarande en klar förstaplats följt av Japan och Kina.

KONKURRENS ELLER KALLT KRIG?

TRE UTVECKLINGSLINJER

På Business Swedens uppdrag har FOI gjort en framtidsspaning till år 2030. FOI har tagit fram tre möjliga, alternativa geopolitiska utvecklingslinjer med gradvis tilltagande spänningar mellan stormakterna, och som var och en förändrar spelplanen för internationellt verksamma företag. Avsnittet nedan tar sin utgångspunkt i FOI:s analys av hur världen kan se ut när stormakterna USA och Kina samt övriga länders mellanstatliga relationer styrs av: 1) Nätverk, 2) Värderingar, eller 3) Intressesfärer. Avsnittet tecknar också ett möjligt konfliktscenario mellan USA och Kina.

1. NÄTVERK

År 2030 styrs de mellanstatliga relationerna av nätverk, i en värld där geopolitiken i stort sett har samma uppställning som idag. USA och Kina är jämbördiga konkurrenter och deras främsta målsättning på den internationella

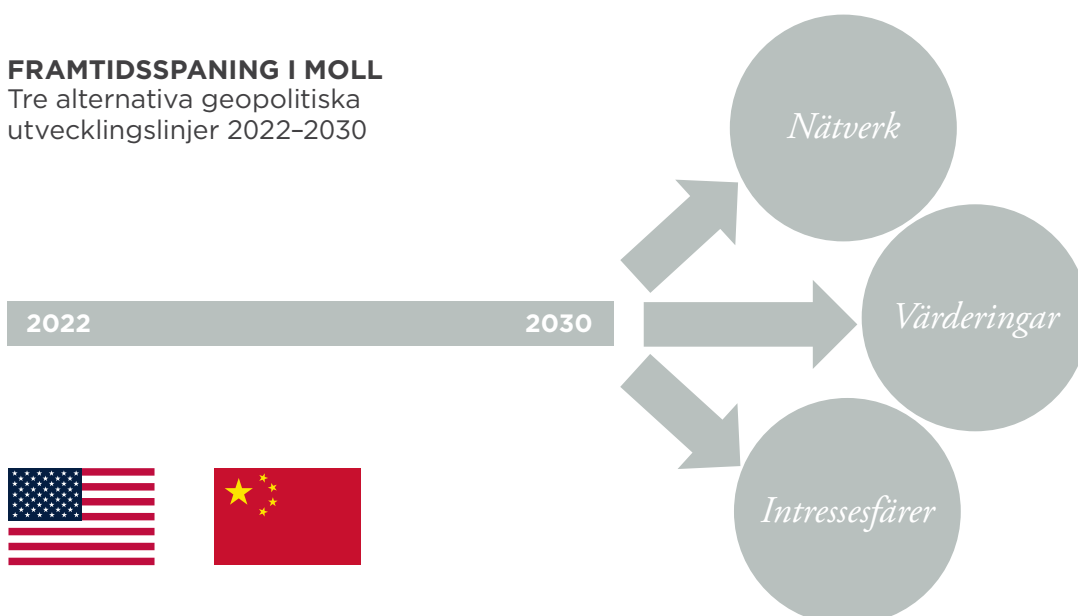
arenan är att försöka nå geoekonomiska fördelar, helst på bekostnad av den andra parten. De avser dock inte att utmana varandra militärt.

EU är försvagat av inre slitningar och har tonat ned sin tidigare uttalade ambition att bli en enad, tung utrikespolitisk aktör. Medlemsländerna stödjer amerikanska intressen i den ena frågan och kinesiska intressen i den andra. Frankrike och Tyskland kan hålla sig neutrala i händelse av en konflikt i Taiwansundet för att undvika ekonomiska repressalier från Kina. Detta hindrar inte samma länder från att visa missnöje med rysk-kinesiska militära samarbeten i Europas närområde och kräva stöd från USA. Vissa länder i Europa väljer att stötta den egna industrins integration i kinesiska leverantörskedjor i fordonsindustrin, samtidigt som de är villiga att följa USA:s krav på fränkoppling från Kina på telekomområdet.

Indien kan följa amerikanska uppmaningar att stoppa indisk-kinesiska företagsaffärer, men

FRAMTIDSSPANING I MOLL

Tre alternativa geopolitiska utvecklingslinjer 2022-2030

parallellt vägra delta i en eventuell konfliktupp-trappning i Sydkinesiska havet. Detta medan Sydkorea tvärtom kan vara positivt inställt till att göra affärer med Kina och samtidigt stödja hårdare amerikanskt agerande mot Kinas expansion av sitt territorialvatten.

USA och Kina sätter press på övriga länder att inte liera sig med den andra stormakten, framför allt inte med samarbeten kring teknologier eller sektorer som stormakterna ser som strategiskt viktiga. Detta leder till en infekterad debatt mellan USA:s allierade där flera större EU-länder vill prioritera affärsmöjligheterna för det egna näringslivet och sina övriga egenintressen, medan Japan och Sydkorea följer USA:s linje. Inom ASEAN (The Association of Southeast Asian Nations) är synen splittrad i valet mellan USA och Kina.

De internationellt verksamma företagen har tillträde till en ganska öppen och enhetlig världsmarknad, men friktionen mellan stormakterna har börjat att på allvar störa affärerna. Behovet av allt större resurser för regelefterlevnad, compliance, och länders krav på lokalt innehåll i företagens produkter har ökat kostnaderna för att befinna sig på utlandsmarknaden. Samtidigt har företagen behövt göra investeringar för att anpassa sin verksamhet till klimatmålen. Till följd av permanent strandade förhandlingar har WTO en undanskymd roll, även om det existerande multilaterala regelverket i stort respekteras av medlemsländerna, inklusive stormakterna. Företagen behöver dock navigera ett växande lapptäcke av bilaterala och regionala frihandelsavtal.

2. VÄRDERINGAR

År 2030 styrs de mellanstatliga relationerna av värderingar. Världen har utvecklats mot ett tudelat tillstånd, mellan en koalition av demokratier, det så kallade västblocket, som leds av USA och en allians av auktoritärt styrda länder som leds av Kina, där Ryssland har en viktig roll. EU ingår i västblocket, men flera medlemsländer har uttalade sympatier för Kina och Ryssland och blockerar effektivt alla initiativ att markera eller agera mot alliansen. Samarbetet mellan blocken begränsas till gemensamma ansträngningar att nå klimatmålen samt att bekämpa internationell kriminalitet och terrorism. Den kinesisk-ryska alliansen får stöd av ett stort antal länder i Sydasiens, Centralasiens och Afrikas. Några länder står med en fot i varje läger. Washington och Peking försöker få dessa och andra länder som tvekar att en gång för alla välja sida.

Relationen mellan USA och Kina påminner

om ett kallt krig där teknologikapprustningen står i centrum. Länder agerar utifrån sin blocktillhörighet i både ekonomiska och säkerhetspolitiska frågor. Många länder tycker att Kina är enklare att ha att göra med än USA. Flera länder har knutit ekonomiska band till Kina.

Västblocket kritiserar återkommande det auktoritära blocket för bristande demokrati och mänskliga rättigheter medan det auktoritära blockets retorik går ut på att västblocket sviker svaga grupper i samhället, både i de egna länderna och i resten av världen. Därtill pekar det auktoritära blocket på vad man uppfattar som en inneboende social oro i västblockets demokratiska system. En militär konflikt mellan USA och Kina anses inte som sannolik, men inte heller utesluten. Kopplingen mellan civil och militär högteknologi är påtaglig i de båda stormakternas försvarsindustri och krigsmakt, som får en successivt mer inflytelserik, framskjuten nationell position. Särskilt Kina har tagit så kallad military-civil fusion till en ny nivå.

De internationellt verksamma företagen tvingas navigera på en alltmer uppdelad världsmarknad. WTO för en tynande tillvaro. USA, Kanada, Mexiko och EU bildade 2026 ett frihandelsområde som efter hand har utvidgats med allierade länder i Asien och Sydamerika. I Asien dominerar Kina det ekonomiska samarbetsområdet RCEP (Regional Comprehensive Economic Partnership), som bildades redan 2020, och nu omfattar 25 länder i Asien och Stillahavsregionen. Exportvaror som inte klassas som högteknologiska rör sig ganska fritt mellan blocken, men Kina stänger effektivt ute amerikanska och europeiska företag som inte kan erbjuda ny teknologi och know-how till kinesiska samarbetspartners.

Samtidigt expanderar kinesiska företag i närområdet i Asien, samt i Afrika och Sydamerika, även om dammsugningen av marknaden för högteknologiska uppstarts företag möter ökat politiskt motstånd även hos allierade. I USA, Kanada och EU är kinesiska företags förvärvsmöjligheter stoppade sedan länge, med hänvisning till den nationella säkerheten.

3. INTRESSESFÄRER

År 2030 styrs de mellanstatliga relationerna av intressesfärer. USA och Kina bevakar benhårt vad de ser som sina ekonomiska och politiska intressen. Kina och Ryssland gör anspråk på överhöghet över länderna i sina respektive närområden. EU är splittrat och har i praktiken brutits upp i två politiska block, med en nordvästlig fraktion som lierar sig med USA och

en sydöstlig fraktion som lutar mot Kina och Ryssland. Internationella samarbetsorgan som Förenta Nationerna (FN), IMF och WTO är marginaliserade som aktörer i den realpolitiska och ekonomiska utvecklingen. Den enda fungerande globala samlingspunkten är de återkommande klimatkonferenserna.

För internationellt verksamma företag är världsmarknaden kraftigt fragmenterad och de flesta affärer i spänningsfältet mellan USA och Kina går i stå. Exportvaror som inte är högteknologiska eller klassas som dual use, det vill säga produkter som kan ha både civila och militära användningsområden, rör sig ganska fritt på en spelplan inte ändrats nämnvärt sedan Uruguayrundan. Men marknaderna i USA, Kina och även EU präglas av hård för ekonomisk nationalism. USA har ytterligare skärpt Buy American Act, som stadgar att amerikanska företag ska prioriteras i all federal upphandling, samt permanentat Defense Production Act, som aktiverades för att hindra medicinskt material att lämna USA under coronapandemin 2019–2022. Ytterligare lagstiftning har införts som gör det svårare för europeiska företag att konkurrera på den amerikanska marknaden.

Kina säkrar införseln av nödvändiga importvaror men har i övrigt kraftigt kringskurit möjligheterna för utländska företag att verka på den kinesiska marknaden. De kinesiska satsningarna på att bygga upp egna leverantörskedjor för bland annat avancerade halvledare, flyg- och rymdindustri samt kommunikationsteknologi har varit

framgångsrika. EU har blockerat möjligheten för kinesiska företagsförvärv på den inre marknaden, men i praktiken ökar det kinesiska inflytandet i den sydöstra delen av unionen. Många EU-länder har höjt den egna militära beredskapen till följd av en förväntad konflikt mellan USA och Kina. I det mellanstatliga samarbetet i EU:s nordvästliga fraktion, där flera länder också har en stark koppling till NATO, har försvarsindustrin fått en kraftigt expanderad roll. I beredskapssyfte inkorporeras företag med högteknologiska produkter och produkter med dubbla användningsområden i det försvarsindustriella samarbetet, i syfte att deras know-how ska göras tillgängligt för militära ändamål. I förberedelserna intar security of supply, det vill säga säkrade leveranser av kritiska varor och tjänster i ett krisläge, en central roll.

Risken för en stormaktskonflikt är överhängande. Teknologikapprustningen är öppet inriktad mot att stärka parternas militära förmåga och slagkraft. USA och Kina står inför svåra överväganden. Kan man uppnå militära mål i en viss geografi utan att eskalera konflikten till global massförstörelse? En stormaktskonflikt år 2030 kan komma att te sig helt annorlunda än det tredje världskrig som många kanske ser framför sig. Resultatet kan istället bli en lågintensiv, högteknologiskt profilerad konflikt utan direkta militära kontaktytor mellan motståndarna. Detta eftersom varken USA eller Kina vill riskera ett storskaligt krig med möjlig ömsesidig utplåning som resultat.

TEKNOLOGIN I FRAMSÄTET

Särdrag för tre alternativa geopolitiska utvecklingslinjer 2022–2030

	<i>Nätverk</i>	<i>Värderingar</i>	<i>Intressesfärer</i>
Världsmarknaden	Enhetlig	Uppdelad	Fragmenterad
Stormaktsrelationen	Konkurrens	Rivalitet	Fiendskap
Konflikten	Geoekonomisk maktkamp	Kallt krig	Gråzonskrigföring och risk för öppen militär konflikt
Teknologin	Viktig	Kritisk	Kritisk

KONFLIKTSCENARIO INTRESSESFÄRER

År 2030 riskerar världen att dras in i en väpnad konflikt mellan Kina och USA. Många bedömare befarar att Taiwan-frågan kan leda till krig. Hittills har både USA och Kina hållit tillbaka allierade som velat dra nytta av det tillspetsade läget. Kina hävdar att det är utsatt för ett omfattande inringningsförsök av USA längs hela sin gräns från Indien till Stilla havet. Ryssland, Iran och Pakistan meddelar att de är solidariska med Kina i händelse av en kris. Samtidigt har antalet cyberangrepp mot företag i västvärlden tilltagit dramatiskt.

Under våren indikerar en amerikansk militär lägesbild att Kina kan komma att invadera Taiwan. Många företag är beroende av sjöväga godstransporter som passerar genom Syd kinesiska havet. Kina hävdar att USA:s maktdemonstrationer med militära fartyg i området stör den internationella containertrafiken.

Samtidigt trappar Kina upp retoriken gentemot Taiwan. Under sommaren tilltar spänningen efter att Kina hävdade att amerikanska spaningsdrönare skjutits ned efter att ha kränkt det kinesiska luftrummet. USA säger att det tvärtom handlar om kinesiska angrepp på drönare i internationellt luftrum. Mitt i ordkriget mellan stormakterna genomför Taiwan en partiell mobilisering. Den kinesiska reaktionen på detta blir häftig med en

skarp varning till Taiwan om konsekvenserna för en utbrytarprovins som utropar självständighet.

Under sensommaren ökar farhågorna i USA om att ett krigsutbrott är nära förestående. Många företag utökar sin lagerhållning och följer regeringens rekommendationer att anpassa sig till beredskapsförhållanden. Underrättelsekällor i USA gör bedömningen att kinesiska cyberangrepp och antisatellitvapen kan slå ut de amerikanska styrkornas möjligheter att kommunicera och omintetgöra förflyttningar av amerikanska förband. USA:s baser i regionen skulle därtill inte klara av att hantera ett kinesiskt missilangrepp. Dessutom menar källorna att amerikanskt stridsflyg inte klarar av att bekämpa kinesiska drönarsvärmar, samtidigt som Kina snabbt skulle sänka amerikanska hangarfartygsgrupper som närmar sig Taiwan eller Kina.

Mot bakgrund av att det försämrade säkerhetsläget i Asien upptar världens fokus passar Ryssland på att påbörja en operation mot Litauen som påminner om dess agerande mot Krimhalvön femton år tidigare. Plötsligt finns okända förband i Litauen. Belarus orsakar en rad incidenter längs ländernas gemensamma gräns. Moskva säger sig vara bekymrat över utvecklingen och att Ryssland är redo att stabilisera situationen mellan parterna, och om så krävs även i Litauen.

BRÄNNPUNKTER FÖR MILITÄR KONFLIKT

Taiwan och Litauen i blickfånget

NÄR POLITIK TRUMFAR AFFÄRER

STOPPLJUS FÖR KINA

USA försöker på olika sätt förhindra att nyckelteknologier blir tillgängliga för Kina. Detta sker bland annat genom exportförbud för vad som bedöms vara strategiskt viktiga komponenter och utrustning, utöver produkter med dubbla användningsområden. Lagstiftningen får återverkningar utanför USA:s gränser då landet straffar även företag från andra länder som bryter mot de amerikanska reglerna. Som svar har Kina, och även EU, infört motåtgärder i form av blockerande lagstiftning som gör det möjligt att skydda företag som utsätts för USA:s sanktioner.

Kinesiska företag har i allt högre grad blivit föremål för granskning av amerikanska myndigheter. USA:s Department of Commerce ansvarar för en omfattande förteckning, Entity List, över bland annat kinesiska företag och individer som direkt omfattas av amerikanska sanktioner. Regeringens organ för granskning av utländska investeringar i USA, CFIUS (The Committee on Foreign Investment in the United States), har fått utökade möjligheter att förbjuda uppköp av amerikanska företag, med udden riktad mot Kina. USA har också infört restriktioner kring kinesiska studenters och forskares verksamhet vid amerikanska universitet och forskningsmiljöer.

I nedanstående avsnitt listas tre politikområden där åtgärder kan få ett särskilt stort genomslag på företags utlandsverksamhet. Åtgärderna blir som mest effektiva när de används av ekonomiska stormakter som USA och Kina.

HANDELSPOLITIK

Länder har i alla tider krävt olika typer av avgifter för utrikes varor som passerar nationsgränsen. I Sverige infördes tullavgifter redan

på 1100-talet och användes främst för att stärka statskassan. Under Europas industrialisering på 1700- och 1800-talen blev det vanligt att staten införde höga tullar för att skydda inhemska producenter från utländsk konkurrens.

Efter andra världskriget fanns en politisk vilja att organisera den internationella handeln genom att sätta upp regler för export och import av varor mellan länder. Det fanns också en insikt att höga tullar kan hålla tillbaka ekonomisk utveckling och till och med bidra till en förödande lågkonjunktur, vilket var fallet med USA:s så kallade Smoot-Hawley-tullar som infördes 1930. I oktober 1947 undertecknades det Allmänna tull- och handelsavtalet (General Agreement of Tariffs and Trade, GATT) av 23 signatärer i Genève. Avtalet var startskottet på flera decenniers omfattande tullsänkningar och är idag ett huvudavtal i det multilaterala regelverk som administreras av WTO. Efter hand har tillkommit ett sextiotal avtal och bindande beslut, däribland avtal om handel med tjänster och skydd för immateriella rättigheter. WTO har också ett forum för tvistlösning, som ger medlemsländer möjlighet att pröva påstådda överträdelser av regelverket och att begära kompensation från motparten.

WTO har efter en flygande start blivit alltmer tungrovt som förhandlingsforum, detta till följd av stora åsiktsskillnader mellan medlemsländerna om vägen framåt. Sprickan mellan främst utvecklade länder och utvecklingsländer ledde till WTO:s misslyckande att gå i mål med den senaste så kallade Doha-rundan. Det finns en samsyn bland viktiga aktörer som USA, EU och Japan att WTO behöver reformeras i grunden. Under Trump-administrationen fanns dessutom en amerikansk övertygelse att WTO:s regelverk och domslut genomgående favoriserar Kina.

Som konstateras i rapporten *En osäker omvärld* (Kommerskollegium och Business Sweden, februari 2020) är de handelspolitiska förutsättningarna normalt av underordnad betydelse i företagens strategier för utlandsmarknaden. Exportaffärerna drivs av efterfrågan på marknaden, och företagen absorberar villkoren i befintliga regelverk, inklusive gällande tullsatser och andra pålagor, i sina erbjudanden till kunderna. För industriföretag kan dock handelshinder ytterligare underbygga beslut om etablering av nya tillverkningsanläggningar nära kunder och marknader, se även rapporten *Rätt plats för produktion* (Business Sweden, juni 2021).

Stormakterna kan expandera sitt ekonomiska inflytande genom att teckna bilaterala frihandelsavtal med utvalda partnerländer. De kan skapa och fördjupa en ekonomisk intressesfär genom regionala frihandelsavtal, som till exempel det nyligen undertecknade USMCA (United States-Mexico-Canada Agreement). USA och Kina kan också straffa länder och företag genom användning av handelspolitiska skyddsinstrument, till exempel så kallade antidumpingstullar. WTO:s regelverk ger dessutom utrymme för extensiva tolkningar av de nationella behoven av skyddsåtgärder. Under en bilateral diplomatisk konflikt 2020 stoppade Kina importen av bland annat nötkött från Australien under förevändning att åtgärden var nödvändig för skydd av hälsa och säkerhet. Trump-administrationen införde strafftullar på importvaror från Kina med hänvisning till den nationella säkerheten, och startade därmed det pågående handelskriget.

INDUSTRIPOLITIK

De flesta länder har inlett sin ekonomiska modernisering med olika former av statligt stöd och skydd för det egna näringslivet. I takt med att näringslivet utvecklats och blivit mer konkurrenskraftigt har stöden minskat eller i många fall avvecklats. Men även i moderna marknadsekonomier i Europa, Nordamerika och Asien finns kvarvarande eller nyskapade stöd för vissa sektorer som betraktas som utsatta, samhällsviktiga eller strategiska.

Det finns ingen internationellt vedertagen definition av industripolitik, men den kan sägas syfta till att säkerställa gynnsamma ramvillkor för det egna näringslivets konkurrenskraft, med särskild inriktning mot industrin. I industripolitiken kan ingå direkta statsstöd och subventioner, skatterabatter och lån med fördelaktiga villkor. Den kan bestå i understödjande insatser inom till exempel utbildning, forskning och

utveckling, och infrastruktur som vägar, hamnar och flygplatser, liksom offentlig upphandling med prioritering av nationella företag.

Industripolitiken kan även se till att påverka, till det egna näringslivets fördel, olika produktstandarder och tjänstestandarder som specificerar tekniska och kommersiella krav för att varor och tjänster ska kunna säljas på marknaden.

Industripolitiken kritiserar från många håll, inte minst från nationalekonomer som ser skattemedel användas för att skydda företag och industrier som ändå ska gå under, eller att staten tar sig an den svåra uppgiften att hitta och satsa på framtidens tillväxtbranscher. Det råder dock ingen tvekan om att industripolitik världen över har fått ett uppsving. I USA är den nya industripolitiken ett faktum även om begreppet inte används politiskt. Kinas satsningar och stöd till det egna näringslivet, inte minst inom högteknologi, är den största källan till andra länders misstänksamhet och motstånd mot kinesisk expansion på världsmarknaden. EU har å sin sida nyligen lanserat en uppdaterad industripolitik under parollen öppen, strategisk autonomi.

MARKNADSPÅVERKAN OCH SANKTIONER

Länder har även mer subtila maktmedel till sitt förfogande för att påverka marknaden. Myndigheter kan trakassera misshagliga, lokalt närvarande företag med ständiga kontroller, inspektioner och rapporteringskrav. Länder kan använda sig av påverkanskampanjer i sociala medier, till exempel för att orkestrera köpbojkotter, eller genomföra cyberattacker och nedstängningar av företagets internettrafik. Högt uppsatta politiker kan uppmana företag att agera på ett visst sätt, med det underförstådda budskapet att företagen annars råkar i onåd.

För stormakter kan ekonomiska sanktioner vara ett effektivt instrument att bestraffa enskilda länder, företag och individer. USA:s och EU:s sanktioner mot Ryssland, som infördes 2014 i samband med konflikterna i Ukraina och på Krimhalvön och fortfarande är i kraft, har varit kännbara för den ryska ekonomin. Än mer verkningsfulla är USA:s sanktioner mot Iran, som bland annat medfört att landet står utanför det internationella betalningssystemet.

EXPORT MED SÄRSKILD RISK?

MOTVILLIG MARKNAD

Business Sweden kan genom sin närvaro på såväl den amerikanska som den kinesiska marknaden konstatera att svenska företag redan idag är direkt eller indirekt påverkade av stormakternas upptrappade geopolitiska rivalitet. USA använder alla tillgängliga medel för att hindra Kina från åtkomst till högteknologiska produkter eller produkter med dubbla användningsområden. Till exempel behöver svenska företag navigera efter en växande och alltmer svåröverskådlig lista över kinesiska företag och individer som omfattas av USA:s sanktioner. Misstag i valet av kunder eller leverantörer kan innebära att företagen straffas av amerikanska myndigheter, med dryga böter eller till och med fängelse för höga chefer.

Men det är inte bara USA som försvårar de svenska företagens affärer på den kinesiska marknaden. Visserligen är Kina, trots framsteg på många högteknologiska områden, fortfarande angeläget om och beroende av teknologi- och kompetensöverföring från utlandet. I takt med att kinesiska företag och branscher kommer ikapp sina konkurrenter hårdnar dock attityden i Kina mot de utländska företagen, och det som anses vara misshagliga beteenden bestraffas av myndigheterna. Med statliga insatser utvecklar Kina sina egna leverantörskedjor för att minska beroendet av utländsk kompetens. Samtidigt innebär ökade krav på lokalt innehåll i produkter som säljs i Kina att marknaden begränsas eller helt stängs för många utländska företag, inklusive svenska företag. De senaste åren har också centralregeringens direktiv fått större genomslag i landets provinser, vilket innebär att nya hinder för utländska företags verksamhet nu är märkbara för svenska företag även på regional nivå.

Intervjuer med företrädare för ledande svenska företag bekräftar bilden att friktionerna mellan USA och Kina har blivit alltmer påtagliga i företagets verksamhet, samtidigt som tillträdet till den kinesiska marknaden har försvårats. Det är naturligtvis inte praktiskt eller ekonomiskt möjligt för företagen att tillverka alla sina produkter för den kinesiska marknaden i Kina. På sikt hotar därför Kinas upptrappade krav på lokalt innehåll effektiviteten i företagets leverantörskedjor. Företagen framhåller ändå att det är den pågående handelskonflikten som ställer till konkreta problem, och att fokus hos företagen just nu handlar om att hantera coronapandemin och dess följd-effekter. De mest akuta bekymren är fraktkrisen och bristen på komponenter. Pandemin har också inskräpvt vikten att stärka motståndskraften, resiliensen, i företagets leverantörskedjor, där en gemensam nämnare är rörelsen mot fler alternativa leverantörer och minskat beroende av kinesiska leverantörer.

I samtliga av de tre beskrivna, alternativa geopolitiska utvecklingslinjerna fram till 2030 ökar stormakternas känslighet för teknologiska framsteg hos den andra parten. USA och Kina bevakar och anstränger sig för att hålla minst jämna steg med motpartens forskningsfront.

Samtidigt ökar stormakternas användning av skyddsåtgärder för att förhindra intrång i sina respektive tekniska system, genom att till exempel stoppa användningen i det egna landet av kommunikationsutrustning och mjukvara som producerats av den andra parten.

SÄRBART LÄGE FÖR HIGH-TECH

Svenska internationellt verksamma företag, och då framför allt företag som verkar i högteknologiska branscher, som besitter intressant högteknologi eller tar fram unika produkter med

dubbla användningsområden, kan antas bli särskilt exponerade för stormakternas åtgärder i en upptrappad konflikt. Åtgärderna kan drabba industriellt framstående exportföretag, importörer av högteknologiska insatsvaror eller företag som ingår i globala leverantörskedjor för högteknologiska produkter. Men riskerar någon speciell kategori svenska företag att bli mer utsatt än andra? Och hur skulle stormakternas åtgärder mot företagen slå mot den svenska ekonomin?

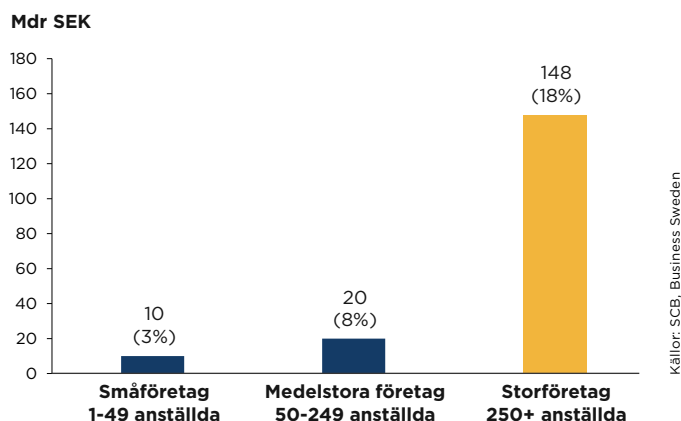
Flera tillvägagångssätt för att identifiera potentiellt utsatta svenska företag är möjliga. Business Sweden gör antagandet att svenska företag som kan stöta på särskilda problem är de med koppling till både den amerikanska och den kinesiska marknaden, och att kopplingen i första hand är företagets varuexport. Företagen är utsatta eftersom de ur stormakternas perspektiv kan misstänkas bidra till oönskad teknologioverföring mellan länderna, alternativt att de med sina produkter kan möjliggöra dataintrång av den andra parten.

Utifrån detta antagande har Business Sweden, genom en beställning från Statistiska centralbyrån (SCB), fått ett underlag som belyser hur stor del av den svenska varuexporten som är potentiellt högexponerad, det vill säga knuten till företag med varuexport till båda marknaderna, i en upptrappad konflikt mellan USA och Kina.

Såväl USA som Kina är viktiga exportmarknader för svenska företag. Av Sveriges varuexport på totalt 1 427 miljarder SEK 2020 svarade

STORFÖRETAG I RISKZONEN

Högexponerad export* 2020, miljarder SEK

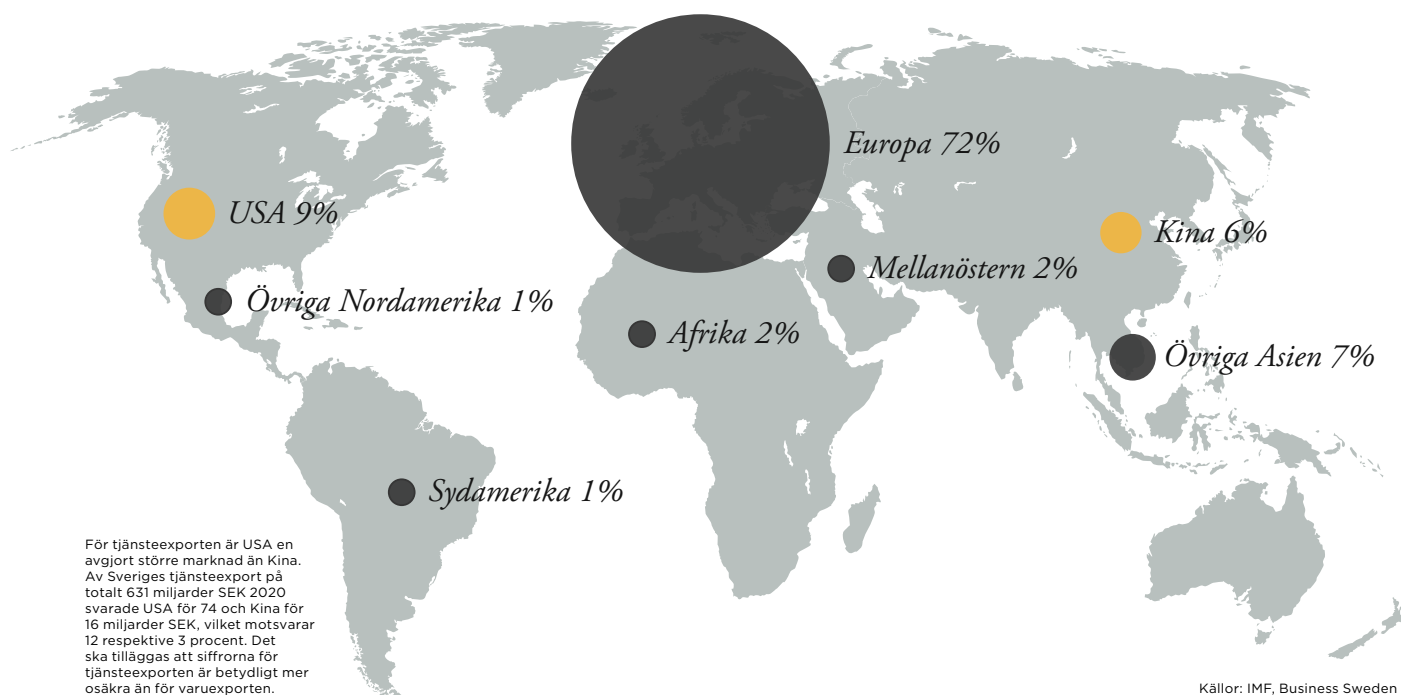
*Definieras här som varuexport till USA och Kina från svenska företag med exportförsäljning på båda marknaderna. Dess andel av den totala varuexporten i respektive storleksklass visas inom parentes.

USA för 121 miljarder SEK och Kina för 78 miljarder SEK. Kunder på de båda marknaderna köpte alltså svenska exportvaror för sammanlagt knappt 200 miljarder SEK. Som andelar av den svenska varuexporten utgjorde USA 9 procent och Kina 6 procent, vilket innebär att de båda marknaderna tillsammans svarade för 15 procent.

Det framgår av underlaget från SCB att större delen av Sveriges varuexport till USA och Kina 2020, 104 miljarder SEK respektive 74 miljarder SEK, eller totalt 178 miljarder SEK, kan

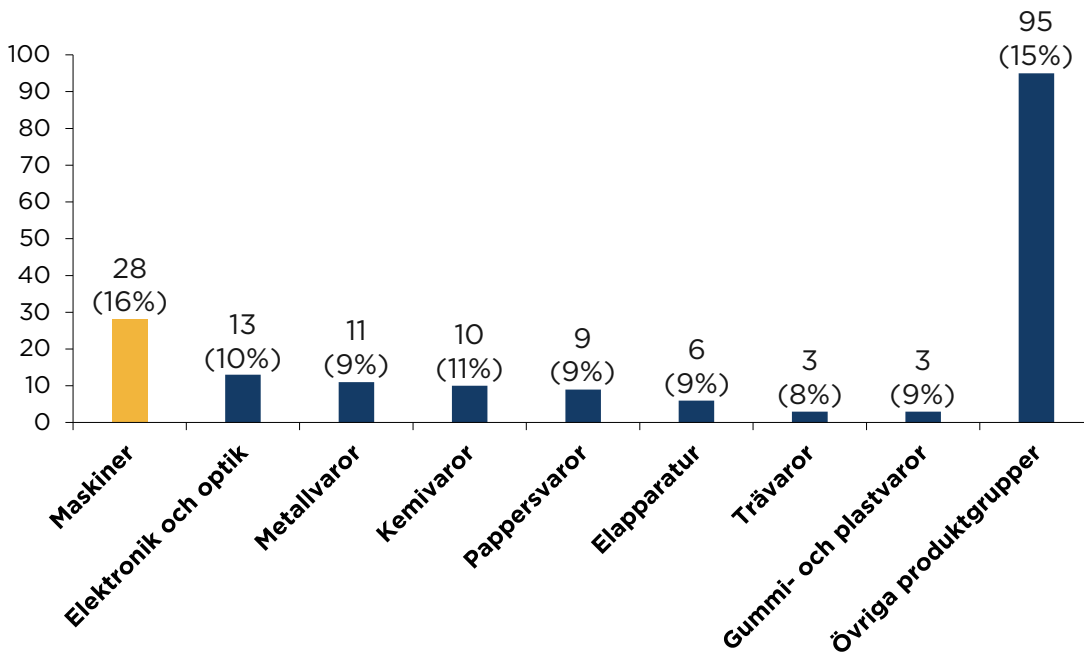
USA VIKTIGARE ÄN KINA FÖR SVENSKA FÖRETAG

Sveriges varuexport 2020, fördelning per region i procent

MASKININDUSTRIN EN UTSTICKARE

Högexponerad export* 2020, miljarder SEK

Källor: SCB, Business Sweden

* Definieras här som varuexport till USA och Kina från svenska företag med exportförsäljning på båda marknaderna. Dess andel av den totala varuexporten i respektive produktgrupp visas inom parentes. Siffrorna för produktgruppen elapparatur gäller 2019.

knytas till företag med export till båda marknaderna. Därmed skulle 12 procent av Sveriges totala varuexport utgöras av högexponerad export, en inte obetydlig andel.

En nedbrytning av statistiken på företagens storleksklass visar att hela 18 procent av storföretagens totala varuexport utgjordes av högexponerad export till USA och Kina. Den uppgick till totalt 148 miljarder SEK av storföretagens totala varuexport på 826 miljarder SEK 2020.

De små och medelstora företagens högexponerade export uppgick till 3 procent respektive 8 procent av den totala varuexporten i vardera storleksklassen. För små företag uppgick den till 10 miljarder SEK av totalt 325 miljarder SEK i exportvärde. För medelstora företag var motsvarande siffror 20 miljarder SEK och 254 miljarder SEK.

En nedbrytning av statistiken på produktgrupper visar att maskiner hade den högsta noteringen för högexponerad export till USA och Kina, 16 procent, som andel av den totala varuexporten i produktgruppen. Därefter följer kemivaror med 11 procent och elektronik- och optikvaror med 10 procent. Lägst andel

hade trävaror med 8 procent. På grund av uppgiftslämnarsekretess är SCB förhindrat att offentliggöra statistik som visar exponeringen i produktgrupperna fordon och läkemedel, som tillsammans står för 23 procent av den svenska varuexporten. Den höga andelen, 15 procent, för den ospecificerade restposten övriga produktgrupper indikerar dock att där finns en betydande exponering.

En alternativ metod för att utröna svensk kommersiell exponering i en upptrappad konflikt mellan stormakterna kunde vara att utgå från de svenska företagens totala försäljning i USA respektive Kina. Fördelen med denna metod skulle vara att den mer exakt visar omfattningen av företagens exponering, då exporten endast utgör en del av företagens totala försäljning på utlandsmarknaden. Den totala försäljningen inbegriper även dotterbolagens lokala försäljning, som i många fall överstiger exportförsäljningen. Nackdelen med metoden är att effekten på den svenska ekonomin blir mer diffus, då dotterbolagens lokala försäljning har svagare anknytning till Sverige än exporten.

*We help Swedish companies grow global sales and
international companies invest and expand in Sweden.*

BUSINESS-SWEDEN.COM

BUSINESS SWEDEN Box 240, SE-101 24 Stockholm, Sweden
World Trade Center, Klarabergsviadukten 70
T +46 8 588 660 00 info@business-sweden.com
www.business-sweden.com